

Studiedag

Gekleurde vergrijzing: naar een cultuursensitieve ouderenzorg

De toenemende diversiteit bij ouderen plaatst verantwoordelijken van zorgvoorzieningen voor belangrijke vragen:

Kennen we de diverse noden en behoeften van ouderen voldoende?

Hoe toegankelijk is het zorgaanbod voor etnisch-culturele minderheden?

Hoe breng je cultuursensitieve zorg in de praktijk?

Kiezen we ervoor om binnen eenzelfde zorginstelling rekening te houden met een zo groot mogelijke diversiteit? Of zoeken we het antwoord in een aparte aanpak en aparte voorzieningen voor bepaalde doelgroepen?

Welke gevolgen hebben deze keuzes op het aanbod en op de inzet en competenties van het personeel?

Hoe verenig je een grotere flexibiliteit met de beschikbare financiële middelen?

Om op deze vragen antwoorden te formuleren, organiseren we op 30 april 2013 een studiedag die zich in de eerste plaats richt tot verantwoordelijken in de ouderenzorg (directie, bestuur, stafleden, ...).

In de voormiddag belichten enkele sprekers de thema's gekleurde vergrijzing en cultuursensitieve ouderenzorg vanuit hun eigen invalshoek en expertise.

Tijdens de lunchpauze kunnen de deelnemers de tentoonstelling 'Migranten in tijd en ruimte' bezoeken.

In de namiddag zoomen we in op inspirerende voorbeelden uit de praktijk aan de hand van getuigenissen.

We eindigen de studiedag met een panelgesprek over de uitdagingen die de gekleurde vergrijzing aan zorginstellingen stelt en de antwoorden die we hierop kunnen bieden.

VORMINGSCENTRUM

HIVSET

Diversiteits- en
Integratiecentrum
prisma vzw

PRAKTISCH

Datum en uur

Dinsdag 30 april 2013, 9u -17u
's Morgens is er onthaal met koffie vanaf 8u30.

Locatie

Vormingscentrum HIVSET
Herentalsstraat 70
2300 Turnhout

Bereikbaarheid

Trein: station Turnhout op 13 min.
Bus: halte Grote Markt op 5 min.
Auto: gratis parking in Utopolis op 800 m. van de school.

Inschrijven

Via de website
vormingscentrum.hivset.be

Uiterste datum inschrijving:
1 april 2013

Het inschrijvingsgeld bedraagt 65 euro. Lunch en koffie zijn inbegrepen.

Contactpersoon

Lieve.Lenaerts@hivset.be
014 47 13 12

Programma

8u30 **Onthaal**

9u00 **Verwelkoming** door Lieve Lenaerts, coördinator Expertisecentrum DoorElkaar

9u05 **Inleiding** door Bea De Maeyer, teamverantwoordelijke diversiteitsconsulenten, Diversiteits- en integratiecentrum Prisma.

9u15 **Demografische gegevens van ouderen van vreemde herkomst in Vlaanderen**
door Edith Lodewijckx, sociaal-demograaf, Studiedienst van de Vlaamse Regering

10u15 **Koffiepauze**

10u30 **Interculturalisering van de ouderenzorg: drempels, kansen en uitdagingen**
door David Talloen, beleidscoördinator Provincie Oost-Vlaanderen, dienst Maatschappelijke Participatie, team Insluiting en Diversiteit

12u00 **Lunchpauze**
mogelijkheid tot bezoek tentoonstelling **‘Migranten in tijd en ruimte: culturen van ouder worden’**

13u00 **Praktijkvoorbeelden ronde 1**
Jan Booij: De Schildershoek of
Luc De Proost: Apfelbaum-Laub

14u20 **Praktijkvoorbeelden ronde 2**
Luc De Proost: Apfelbaum-Laub of
Jan Booij: De Schildershoek

15u35 **Koffiepauze**

15u50 **Panelgesprek ‘Cultuursensitieve ouderenzorg: samen of apart?’**
gemodereerd door Guy Tegenbos, met o.a. Jan Booij, Luc De Proost, Sanghmitra Bhutani en een medewerker van het kabinet van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (onder voorbehoud).

16u50 **Afsluiting**

Sprekers (voormiddag)

Edith Lodewijckx: Demografische gegevens van ouderen van vreemde herkomst in Vlaanderen

Edith Lodewijckx is sociaal-demograaf en werkt als senior researcher voor de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Ze deed onder andere onderzoek over gezinsvorming en -planning, vruchtbaarheid, gezinsontbinding en de leefvormen van personen van Turkse en Marokkaanse herkomst.

Het aantal ouderen van vreemde herkomst neemt toe. Edith Lodewijckx schetst deze evolutie aan de hand van cijfermateriaal uit 2004 en 2011. Zij geeft een beeld van het sociaal-demografische profiel van de ouderen (leeftijd, geslacht, land van herkomst, opleidingsniveau, burgerlijke staat, verblijfsduur in België en woonplaats). Ze gaat ook in op de structuur van de huishoudens en hoe die de verschillende opvattingen over (mantel)zorg bij ouderen van vreemde herkomst en Belgische ouderen weerspiegelt.

David Talloen: Interculturalisering van de ouderenzorg: drempels, kansen en uitdagingen

David Talloen is werkzaam bij provinciebestuur Oost-Vlaanderen, dienst maatschappelijke participatie. Hij is ook auteur van het boek 'Zorg voor allochtone ouderen' dat in 2007 verscheen na een hele reeks van projecten 'Ouder worden in Vlaanderen'.

Vanuit zijn jarenlange ervaring geeft David Talloen toelichting bij volgende onderwerpen:

- Vaststellingen m.b.t. allochtone ouderen: wie zijn ze, socio-economische positie en drempels t.a.v. voorzieningen?
- Waarom dreigen vele ouderen van vreemde herkomst een risicogroep te worden?
- Wat zijn de verwachtingen en noden van de ouderen ten aanzien van de zorgsector?
- Wat is de uitdaging van de dienst- en zorgverlening voor ouderen in een context van diversiteit?
- Enkele boodschappen voor de dienst- en zorgverlening voor ouderen

Migranten in tijd en ruimte: culturen van ouder worden (lunchpauze)

De tentoonstelling “Migranten in tijd en ruimte” is een product van het Steunpunt Cultuursensitieve Zorg en het Ouderenteam van het CGG Brussel. De tentoonstelling presenteert een selectie uit de verzamelde verhalen van ouderen met diverse culturele en religieuze achtergronden over hun persoonlijke visie op ouder worden. Via hun narratieven krijgt de bezoeker een genuanceerd beeld over de verschillende manieren waarop ‘ouder worden’ beleefd wordt. De bijbehorende documentaire toont acht ouderen die op hun manier vraagtekens plaatsen bij de manier waarop wij in het Westen met ouderdom omgaan.

Geïnteresseerden kunnen deze tentoonstelling bezoeken tijdens de middagpauze of aan het eind van de studiedag.

Praktijkvoorbeelden (namiddag)

Wat betekent cultuursensitieve zorg in de praktijk? Welke keuzes maken ouderenzorgvoorzieningen en wat zijn de daaraan verbonden voor- en nadelen?

Jan Booi brengt ons het inspirerende verhaal van het multiculturele verpleeghuis **De Schildershoek** in Den Haag. Als toenmalig directeur was hij vanaf het einde van de jaren 1980 de drijvende kracht achter een heel ingrijpend interculturaliseringsproces. Hierdoor groeide De Schildershoek uit tot een uniek voorbeeld van cultuursensitieve ouderenzorg in binnen- én buitenland. Jan Booi is mede-oprichter van het Platform Interculturalisatie Ouderenzorg (PIO) en van het internationale netwerk ENIEC (European Network on Intercultural Elderly Care). In 2005 startte hij een eigen adviesbureau.

Luc De Proost is sinds enkele jaren directeur van het woonzorgcentrum **Apfelbaum-Laub**. Onder zijn leiding werd het van oorsprong joodse rusthuis ook opengesteld voor niet-joodse ouderen. Daarmee sloeg hij de weg in naar een rusthuis dat openstaat voor alle ouderen, ongeacht hun culturele of religieuze achtergrond. Hij brengt ons een getuigenis over deze overgang en de concrete gevolgen ervan voor de zorg en het leven in het woonzorgcentrum.

Achtergrond

Oud zijn betekent niet noodzakelijk dat je niets meer kan. Alleen vragen veel dingen wat meer inspanning en zijn de snelle veranderingen in de samenleving en directe omgeving vaak moeilijker te volgen. Dit kan worden opgevangen wanneer de omgeving bereid is rekening te houden met de noden, behoeften en mogelijkheden van de ouderen. En die kunnen onderling heel divers zijn.

Veel ouderen kampen niet alleen met een beperkt inkomen, maar vaak ook met gezondheidsproblemen, onaangepaste huisvesting en een afname aan sociale contacten. De weg naar professionele hulp vinden ze vaak heel moeizaam. Waar en hoe zoeken? Hoe kiezen? Hoe de procedure in gang zetten, om nog maar te zwijgen over de mogelijkheden om dit alles te betalen?

Voor de meest kwetsbare ouderen zorgt een snel veranderende omgeving vaak voor ontredering en een gevoel van machteloosheid. Zeker wanneer ze, om welke reden dan ook, weinig of geen beroep kunnen doen op familie, vrienden of kennissen. Over welke groep of groepen spreken we dan?

De cijfers uit recente armoederapporten leren ons heel wat. Zo zien we dat de armoede in Vlaanderen aan het stijgen is. Een derde van alle personen onder de armoederisicodrempel is 65 jaar of ouder. Maar armoede is ook sterk gekleurd. Personen van Marokkaanse origine lopen in België het grootste armoederisico: 54% heeft een inkomen onder de armoedegrens. Ook Oost-Europeanen (36%) en mensen van Turkse afkomst (33%) hebben een opvallend hoger armoederisico in vergelijking met autochtonen.

Voor veel ouderen van etnisch-culturele minderheden komen verschillende drempels en risicofactoren samen, waardoor zij uiterst kwetsbaar zijn en de kans op uitsluiting groot is. Bovendien zijn hun behoeften en noden bij de zorgverstrekkers vaak niet gekend en houdt het zorgaanbod er bijgevolg ook geen of onvoldoende rekening mee. Tegelijkertijd leeft bij veel zorgverleners de idee dat 'zorgplicht' bij etnisch-culturele minderheden een vast gegeven is en deze zorg allesomvattend is. Kortom, we moeten een aantal vooronderstellingen en drempels in de zorg wegwerken om te vermijden dat de groeiende groep ouderen van etnisch-culturele minderheden in de problemen raakt.